

Ewa Lembicz

Biblioteka i Czytelnia Austriacka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

Biblioteka 4 (13), 64-76

2000

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

BIBLIOTEKA I CZYTELNI AUSTRIACKA UNIWERSYTETU IM. ADAMA NICKIEWICZA W POZNANIU

Biblioteki i czytelnie austriackie na świecie

Powstanie czytelni i bibliotek austriackich związane było z prowadzoną przez Austrię polityką kulturalną. Genezy tych instytucji doszukiwano się w sytuacji historycznej, jaka miała miejsce po zakończeniu II wojny światowej i powstałej wówczas bariery politycznej. Poprzez kulturę starano się przywrócić poczucie wspólnoty Starego Kontynentu, które rozciągało się przez wieki od wybrzeży Morza Śródziemnego, aż do wschodnich kresów XVIII-wiecznej Polski¹.

W nowej rzeczywistości Austria bardzo wcześnie rozwinęła działalność, której celem stało się kształtowanie i pielęgnowanie obrazu własnego kraju za granicą poprzez celową aktywność informacyjną i kulturalną oraz aktywność w kształceniu, doskonaleniu zawodowym i nauczaniu języka niemieckiego. Położenie geograficzne, szerokie powiązania sąsiedzkie i historyczne spowodowały, że swojej działalności nie mogła ograniczyć do jednego czy dwóch państw.

Do współpracy kulturalno-oświatowej z państwami Europy powołany został w Wiedniu związek - *Kultur Kontakt Austria* (KKA)². Zainicjował on współpracę w dziedzinie teatru, filmu, fotografii, literatury, muzyki, a wynikające z niej zadania realizowały przede wszystkim Instytuty Kultury Austriackiej³ założone w Agram, Budapeszcie, Istambule, Londynie, Mediolanie, Nowym Jorku, Paryżu, Pradze, Rzymie, Teheranie i Warszawie. KKA sprawował nad nimi opiekę merytoryczną i rzeczową.

Inicjatorem powstania czytelni austriackich w Europie Centralnej i Wschodniej był zmarły we wrześniu 1998 roku Wolfgang Kraus, założyciel Austriackiego Towarzystwa Literackiego, człowiek głęboko zaangażowany w sprawy kultury w Ministerstwie Spraw Zagranicznych Republiki Austrii. Program, którego realizację rozpoczął Wolfgang Kraus już w erze Kreiskiego⁴, przewidywał zakładanie czytelni⁵, prowadzących również inne prace kulturalne.

Głównym celem czytelni było przybliżenie kontaktów z Austrią. Cel ten realizowano poprzez udostępnianie zbiorów oraz organizowanie spotkań literackich, wieczorów autorskich, wykładów, prelekcji, projekcji filmów w niemieckiej wersji językowej, a także wystaw ukazujących kulturę Austrii, jej historię, piękno i walory turystyczne.

W 1998 roku na świecie działało już 40 czytelni austriackich. Każda z nich musiała spełniać dwa podstawowe warunki: bezpłatny dostęp do zbiorów oraz wolny dostęp do półek. Kadrę stanowili

¹ P. Nowina-Konopka: *Pokusy szczęśliwej Austrii*, „Austria-Polska”, 1998, nr 214, s.5-6.

² *Kultur Kontakt Austria. Kultur- und Bildungszusammenarbeit mit Zentral- und Osteuropa*, „Deutsch in Polen”, 1997/98, s. 48.

³ Początkowo były to czytelnie austriackie. Z czasem działalność ich przestała ograniczać się do udostępniania książek i czasopism. Utworzono przy nich sekcje imprez kulturalnych (*Sektor kultureller Veranstaltungen*). Równocześnie nawiązywano kontakty z instytucjami naukowymi. Takie rozszerzenie działalności doprowadziło do powstania instytutów.

⁴ Bruno Kreisky, polityk austriacki, w latach 1959-66 minister spraw zagranicznych Austrii, 1970-1983 kanclerz; polityką neutralności i działaniem na rzecz odprężenia między Wschodem i Zachodem zapewnił Austrii międzynarodowy prestiż oraz gospodarczą stabilizację.

⁵ P. Vujica: *Träume und Taten eines engagierten Mitteleuropäers*, „Der Standard”, 1998, Montag 21 September, s.2.

germaniści. Koszty infrastruktury i personelu zobowiązana była ponieść strona goszcząca, natomiast księgozbiór stanowiący około 3,5 tys. tomów zabezpieczała strona austriacka. Bibliotekarze dla poszerzenia swoich fachowych kwalifikacji otrzymywali stypendia, które były okazją do kulturalnych spotkań z Austrią oraz do doskonalenia znajomości języka niemieckiego. Strona austriacka pomagała wyposażać biblioteki w urządzenia komputerowe, aparaturę muzyczną, instrumenty itp.

Czytelnie austriackie zakładane były przeważnie przy ośrodkach akademickich wchodząc w skład organizacyjnych struktur uczelni. Pod względem programowym podporządkowane zostały austriackim instytutom kultury bądź konsulatom, które jako placówki dyplomatyczne podlegały bezpośrednio Ministerstwu Spraw Zagranicznych w Wiedniu⁶.

Biblioteki i czytelnie austriackie w Polsce

Pierwszą austriacką placówką kulturalną w Polsce otwarto w marcu 1965 roku. Była to Czytelnia Austriacka w Warszawie. W otwarciu jej uczestniczyli m.in. Leszek Kołakowski, Stefan Kisielewski, Stanisław Jerzy Lec, Antoni Słonimski, Zbigniew Herbert, Tadeusz Konwicki, Tadeusz Mazowiecki i Władysław Bartoszewski. W roku 1973 Czytelnia przekształcona została w Instytut Kultury Austriackiej. Działająca przy nim biblioteka w 1998 roku posiadała 12 tys. książek z dziedziny historii, krajoznawstwa i literatury austriackiej oraz najważniejsze austriackie czasopisma, gazety i broszury informacyjne, a także wideotekę. Stał się atrakcyjnym salonom intelektualnym, a organizowane imprezy stanowiły pretekst do skupienia się kręgów opozycji demokratycznej.

W listopadzie 1986 roku otwarta została Czytelnia Austriacka przy Bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie⁷. Cztery lata później rozpoczęła swoją działalność Biblioteka i Czytelnia Austriacka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Dnia 8 grudnia 1990 roku otwarto Austriacki Konsulat Generalny w Krakowie, posiadający własną bibliotekę prezencyjną (8 tys. tomów). W 1992 roku założona została Biblioteka Austriacka przy Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Przemyślu, a w roku następnym zainaugurowały pracę placówki zlokalizowane przy Wojewódzkiej Bibliotece Publicznej w Opolu oraz przy Uniwersytecie Wrocławskim.

Pod względem programowym Instytutowi Kultury Austriackiej w Warszawie podporządkowana została placówka poznańska, pozostałe natomiast podlegają Austriackiemu Konsulatowi Generalnemu w Krakowie⁸.

Biblioteka i Czytelnia Austriacka UAM w Poznaniu

Historia powstania i prezentacja

Inspiratorem utworzenia Czytelni Austriackiej w Poznaniu był Richard Sickinger, dyrektor Instytutu Kultury Austriackiej w Warszawie w latach 1977-1986. Starania wszczęto już w 1981 roku. Na Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w 1978 roku powstał pierwszy w Europie Zakład Literatury i Kultury Austriackiej. Współpracował on ze stroną austriacką, której zależało na rozszerzeniu działalności poza środowisko uniwersyteckie. Z propozycją utworzenia Czytelni zwrócono się do kierownika zakładu, prof. dra hab. Stefana Kaszyńskiego, który wkrótce rozpoczął rozmowy z rektorem UAM. Stan wojenny opóźnił powstanie Czytelni. Z przyczyn politycznych sprawa zaczęła się finalizować dopiero w okresie, gdy dyrektorem Instytutu Kultury Austriackiej był dr Georg Jankovic. Skontaktował się on z rektorem UAM prof.dr.hab. Jackiem Fisiakiem. Powstała wówczas propozycja utworzenia Czytelni Austriackiej w gmachu Biblioteki Uniwersyteckiej, której jednak nie zrealizowano. Pomimo

⁶ *Bücherspenden, Bücherankäufe, Österreich-Bibliotheken, „Auslandskulturpolitik im Wandel“*, Wien 1998, s.12-13.

⁷ Wszystkie daty otwarcia poszczególnych bibliotek i czytelni austriackich w Polsce uzyskano w trakcie rozmów telefonicznych przeprowadzonych z pracownikami tych instytucji.

⁸ Na podstawie rozmowy przeprowadzonej z przedstawicielem Konsulatu Generalnego w Krakowie.

wielu późniejszych prób, sprawa utknęła w martwym punkcie. Dopiero w 1989 roku „zapaliło się zielone światło”. Uniwersytet otrzymał nowe lokale, z których część - w kompleksie DS „Jowita” - postanowił przeznaczyć na ten właśnie cel.

Rektor UAM prof. dr hab. Bogdan Marciniak, w piśmie z dnia 27 lipca 1990 roku przedstawił warunki strony polskiej powołania biblioteki i czytelnia austriackiej. Instytut Kultury Austriackiej w Warszawie zatwierdził je dnia 2.08.1990 roku. List ten, zwany intencyjnym, stał się porozumieniem zawartym między obu stronami na czas nieokreślony⁹. Dnia 25 września 1990 roku Rektor UAM zarządził utworzenie Czytelni Austriackiej¹⁰, a Senat pozytywnie zaopiniował tę decyzję¹¹. Uroczyste jej otwarcie nastąpiło 29 października 1990 roku z udziałem władz rektorskich UAM, dyrektora Instytutu Kultury Austriackiej dr Helgi Schmid oraz pracowników Instytutu Filologii Germańskiej UAM. Zgodnie z listem intencyjnym Czytelnia stała się wyodrębnioną biblioteką. Dlatego też przyjęła nazwę Biblioteka i Czytelnia Austriacka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Zamiennie używano także nazwy „Czytelnia Austriacka”. Skrótowe nazewnictwo przyjęto również w niniejszej pracy.

Biblioteka otworzyła swoje podwoje dla szerokiej publiczności 20 listopada 1990 roku¹². Kolorowy neon nad budynkiem, godło Austrii i godło UAM na tle długiej wstęgi w barwach austriackiej flagi narodowej oraz duże czytelne napisy w języku polskim i niemieckim namalowane na szybach okiennych zapraszały do Czytelni. Od początku była to jednak przede wszystkim biblioteka, a w nie-spełna rok później także ośrodek kultury służący środowisku naukowemu i intelektualnemu oraz całej społeczności miejskiej.

Czytelnia usytuowana została bardzo korzystnie, bo przy ulicy Zwierzynieckiej 7, tuż obok DS „Jowita”, w pobliżu Targów i hotelu Merkury, w samym centrum Poznania, gdzie krzyżowała się zdecydowana większość linii autobusowych i tramwajowych komunikacji miejskiej. Przez sześć dni w tygodniu korzystać z niej mogli wszyscy zainteresowani naddunajskim krajem. Wbrew ogólnie przyjętym w bibliotekach i czytelniach zasadom w przytulnym i oryginalnym wnętrzu, przypominającym typową kawiarenkę Wiednia, można było wypić filiżankę aromatycznej kawy i herbaty. Wpływało to bardzo korzystnie na panującą tam atmosferę. Swobodny dostęp do książek i czasopism umożliwiał poznanie ich z autopsji, przejrzanie tekstu, co ułatwiał czytelnikowi dokonanie trafnego wyboru lektury spośród kilkuset, a potem kilku tysięcy pozycji. W dniu otwarcia Czytelnia liczyła około 500 książek z zakresu humanistyki i literatury pięknej. W następnych miesiącach przybywały nowe pozycje, więc część z nich początkowo nie była skatalogowana. Oferowano korzystającym austriackie periodyki i gazety codzienne, np. miesięcznik „Trend”, „Wiener Zeitung”, „Die Presse” oraz magazyny niemieckie. Obok książek w języku niemieckim można było znaleźć pozycje autorów austriackich w języku polskim, np. antologię „Spotkania poza czasem”, przegląd dawnych nowel austriackich „Górski kryształ” i in.¹³. Księgozbiór powiększał się z roku na rok. Docelowo miał osiągnąć 10 tysięcy książek¹⁴.

⁹ List Rektora UAM skierowany do Dyrektora Instytutu Kultury Austriackiej w Warszawie, dra Georga Jankovica w sprawie utworzenia Biblioteki i Czytelni Austriackiej z dnia 27.07.1990. Akta Rektoratu UAM.

¹⁰ Zarządzenie Nr 61/90 Rektora UAM z dnia 25 września 1990 r. w sprawie zmian organizacyjnych w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, pkt.1. Akta Rektoratu UAM.

¹¹ Archiwum Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Protokół VI zwyczajnego posiedzenia Senatu Akademickiego UAM w dniu 25 września 1990 r. Sygn. 822 teczki nr 1.

¹² Archiwum Uniwersytetu... Sprawozdanie z działalności biblioteki zakładowej w roku 1990. Sygn. 875 teczki nr 4.

¹³ Archiwum Uniwersytetu... Lista książek przekazanych do czytelnia - 1990 r. Sygn. 875 teczki nr 7.

¹⁴ „Otwarcie Czytelni Austriackiej UAM”, *Informator UAM*, Poznań 1990, s.12-13.

Wielkość zbiorów bibliotecznych Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
KSIĄŻKI	520	3221	3950	4194	4939	5166	5464	5845	6167
ZBIORY SPECJALNE	0	111	125	148	278	329	388	433	529
CZASOPISMA	57	68	90	76	68	108	49	48	48

Zbiory uporządkowano tematycznie w następujących działach: literatura piękna, historia i teoria literatury, językoznawstwo, ekonomia, polityka, prawo, filozofia, psychologia, sztuka, muzyka, krajoznawstwo i geografia, historia, nauki przyrodnicze i ekologia. Z czasem wydzielono jeszcze judaica. Zaraz przy wejściu do Czytelni po prawej stronie umieszczono regały z czasopismami i bieżącą prasą. Za nimi na ścianie umocowano półki z kasetami. Z lewej strony wejścia pod oknem urządzono kącik z prospektami o Austrii. Książki umieszczono na regałach znajdujących się na parterze i antresoli.

Przez wszystkie lata działalności najliczniej reprezentowana była literatura piękna, która zajmowała $\frac{2}{3}$ zbiorów. W księgozbiorze Czytelni znajdowały się dzieła literackie zaliczane do klasyki światowej takich autorów jak: R.M.Rilke, F.Kafka, H.von Hofmannstahl, S.Zweig, H.Broch, E.Canetti. Była także klasyka austriacka i literatura XX wieku, wśród której znajdowały się powieści Vicki Baum, zaliczanej do autorek tzw. literatury kobiecej i „czytadła” popularnego nie tylko w krajach niemieckojęzycznych Johanesa M. Simmela.

Prawdziwą skarbnicę wiedzy o Austrii stanowił dział historyczny, z pozycjami bardzo cennymi oraz takimi, których nie posiadała żadna inna biblioteka Poznania, jak *Leksykon Habsburgów* zawierający około 400 biogramów, jedenastotomowe dzieło *Die Habsburgermonarchie 1848-1918*, *Die Habsburger in Lebensbildern* Richarda Reinfenscheida, album *Die Habsburger. Eine europäische Familiengeschichte*, pięcioletni bibliografia Wiesfleckera *Kaiser Maximilian I.*

W dziale ekonomicznym obok podręczników znajdowało się wiele książek poświęconych gospodarce i teoriom ekonomicznym. Dobrze zaopatrzone był również dział krajoznawczy, na który składały się głównie barwne albumy, ukazujące piękno ziemi austriackiej. Zabytki i szczególnie warte zwiedzania miejscowości Tyrolu, Styrii, Karyntii i in. ukazane zostały w przewodnikach. Osobno wydzielone zostały książki poświęcone Wiedniowi, a wśród nich pozycje dla smakoszy, np. *Kaffeehäuser in Wien*, *Beislu und Altwiener Gaststätten*. W dziale muzycznym znajdowały się pozycje poświęcone historii muzyki austriackiej, muzyce współczesnej i poszczególnym kompozytorom oraz kasety i płyty.

Wachlarz tytułów czasopism w latach 1990-1998 był bardzo różnorodny, od czasopism politycznych, jak „*Stern*” i „*Der Spiegel*” poprzez austriacki tygodnik informacyjny „*Profil*”, do czasopism specjalistycznych, takich jak: „*Art*” (sztuka), „*Geo*” (geografia), „*Elektronik*” (elektronika, komputery), „*Literatur und Kritik*” (literatura), „*Therapiewoche*”, „*ZAF*” (medycyna), „*Eirad*”, „*Capital*” (ekonomia). Były też czasopisma popularne i kobiece, np.: „*Journal für die Frau*”, „*Prima*”, „*Essen und Trinken*”, „*Schöner Essen*”, „*Schöner Wohnen*”, „*Zu Hause*”. Wszystkie kupowane były w prenumeracie przez stronę austriacką i przesyłane bezpośrednio od wydawców. W ciągu ponad 8 lat Czytelnia odnotowała wiele różnych czasopism, ale ich liczba nie przekraczała 108 tytułów w roku¹⁵.

Środkową część pomieszczenia bibliotecznego zajmowały stanowiska czytelnicze. Początkowo były one niezbyt funkcjonalne, bo zamontowane na stałe. W niespełna rok później ich miejsce zajęły nowe, estetycznie wyglądające okrągłe czteroosobowe stoliki i wygodne dostawiane krzesła.

¹⁵ Według sprawozdań z działalności Biblioteki i Czytelni Austriackiej za lata 1990-1998. Akta Dyrekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu.

Po przebudowie Czytelni w 1996 roku powierzchnia biblioteczna powiększyła się. Dobudowano antresolę, która służyła nie tylko książkom, ale w razie dużej ilości widzów pozwalała z góry śledzić spotkania. Obok stanowiska dla obsługi bibliotecznej, znajdującego się w centralnej części pomieszczenia umieszczono katalog. Tuż za nim w roku 1993 pojawił się kserograf. Sprzęt video już od 1992 roku stwarzał możliwość organizowania projekcji filmów fabularnych w oryginalnej wersji językowej dla uczących się języka oraz dla zainteresowanych filmem austriackim. W zabudowanej górnej części pomieszczenia utworzono cztery stanowiska pracy.

Wszystko to spowodowało, że Czytelnia bardzo dobrze prezentowała się w panoramie miasta. Spotykała się z dużą życzliwością i wyrozumiałością ze strony kolejnych rektorów UAM oraz władz miejskich. Chętnie współpracowały z nią inne instytucje, np. Akademia Muzyczna, która udzielała pomocy w przygotowywaniu programów koncertowych, Filharmonia i Orkiestra Kolejowa, które uświetniały Dni Kultury Austriackiej¹⁶.

Organizacja i zarządzanie

Jak wspomniano Biblioteka i Czytelnia Austriacka powstała ze wspólnej inicjatywy Instytutu Kultury Austriackiej, austriackiego MSZ i Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza jako samodzielna jednostka pozawydziałowa podległa bezpośrednio rektorowi¹⁷, a w sprawach programowych Instytutowi Kultury Austriackiej w Warszawie. Zgodnie z porozumieniem zawartym na czas nieokreślony Uniwersytet udostępnił i wyposażył nieodpłatnie pomieszczenie dla Czytelni, liczące 75 m² powierzchni, oraz pokrywał bieżące koszty jego utrzymania, a także zapewniał i opłacał wykwalifikowaną obsługę biblioteczną. Księgozbiór natomiast był darem Republiki Austrii. Głównym założeniem gromadzenia zbiorów była reklama Austrii z jednej strony i zaspokojenie potrzeb kadry naukowej, studentów i pozostałych użytkowników z drugiej. Dwa razy w roku Czytelnia otrzymywała książki i czasopisma, wybrane przez Instytut Kultury Austriackiej przy stosownej konsultacji z kierownikiem Zakładu Literatury i Kultury Austriackiej. Bardzo drobna, zaledwie marginalna część zbiorów zakupiona została ze środków UAM. Były to głównie przekłady literatury austriackiej na język polski¹⁸. Dwa razy w roku księgozbiór był przeglądany i podlegał selekcji. Eliminowano książki mniej aktualne, ofiarowując je zainteresowanym¹⁹. Poza zbiorami strona austriacka finansowała także sprzęt, np. w roku 1995. Instytut Kultury Austriackiej podarował Czytelni zestaw komputerowy a w 1998 roku Ministerstwo Spraw Zagranicznych w Wiedniu zakupiło dla niej monitor i drukarkę laserową²⁰. Finansowało także przyjazdy i pobyt zapraszanych gości oraz częściowo organizację Dni Kultury Austriackiej w Poznaniu.

Zgodnie ze statutem²¹ kierownik Biblioteki i Czytelni Austriackiej powołany był przez rektora w 1990 roku na okres do końca kadencji władz Uniwersytetu, a później na kolejne kadencje.

Struktura zatrudnienia przedstawiała się następująco: kierownik, pracownicy biblioteczni oraz 1 etat administracyjny. Dwóch pracowników (kustosz, młodszy bibliotekarz) było germanistami, pozostali to: romanista (kustosz), bibliotekoznawca (młodszy bibliotekarz) oraz plastyk (starszy dokumentalista). Każdy z pracowników posiadał własny zakres obowiązków. Wszyscy pracownicy posługiwali się bardzo dobrze językiem niemieckim. Po otrzymaniu sprzętu komputerowego w 1995 roku ukończyli

¹⁶ Na podstawie rozmowy przeprowadzonej z kierownikiem Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM w Poznaniu.

¹⁷ Zarządzenie Nr 61/90 Rektora...

¹⁸ Archiwum Uniwersytetu..., Faktury 1993-1996. Sygn. 875 teczki nr 5.

¹⁹ Informacje uzyskane w czasie rozmowy z prof.dr.hab. Stefanem Kaszyńskim.

²⁰ Sprawozdanie z działalności Biblioteki i Czytelni Austriackiej w roku 1998. Akta Dyrekcji Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu.

²¹ Statut Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza, Poznań 1986, s.66-67.

kursy komputerowe. W związku z wprowadzeniem do bibliotek naukowych miasta Poznania zintegrowanego systemu bibliotecznego HORIZON oraz łączeniem systemu biblioteczno-informacyjnego z krajowymi i międzynarodowymi sieciami komputerowymi, pracownicy Czytelni zobowiązani byli uczestniczyć w szkoleniach organizowanych przez Bibliotekę Uniwersytecką, które ułatwić miały wdrażanie systemu. Poza tym pracownicy brali udział w seminariach organizowanych w Wiedniu, w dorocznych konferencjach ośrodków austriackich oraz szkoleniach dotyczących sponsoringu, organizowanych przez Instytut Kultury Austriackiej w Warszawie.

Godziny otwarcia Czytelni przedstawiały się następująco: poniedziałek-piątek godz. 9³⁰-16³⁰, sobota godz. 10⁰⁰-14⁰⁰.

Prawa i obowiązki użytkowników określał regulamin Czytelni Austriackiej nadany przez rektora UAM i obowiązujący niezmiennie od 29 października 1990 roku.

Działalność usługowa

Informacja i udostępnianie zbiorów

Zgodnie ze statutem Uczelni działalność informacyjna była jednym z podstawowych zadań wszystkich bibliotek systemu biblioteczno-informacyjnego UAM²². Dokładna, szybka informacja o zbiorach i ich treści, a także o piśmiennictwie austriackim stała się bardzo ważnym zadaniem Czytelni. Dysponowała ona katalogiem alfabetycznym, rzeczowym, osobnym katalogiem zbiorów specjalnych oraz kartoteką bieżących czasopism. I choć katalog komputerowy był jej przyszłością, to czas poszukiwania książki lub informacji o niej był bardzo krótki. Utworzono pracownicze stanowisko komputerowe. W 1997 r. Czytelnia została podłączona do sieci internetowej. Spowodowało to duże zmiany w przepływie informacji, umożliwiło wgląd do katalogów innych bibliotek i placówek naukowych oraz systemów informacyjno-bibliograficznych na świecie. Pracownicy uzyskali możliwość korzystania z poczty elektronicznej.

Czytelnia dysponowała aktualnymi programami imprez kulturalnych odbywających się w Wiedniu i innych miastach Austrii, tzw. „*Kulturkalender*” oraz informatorami o propozycjach opery, teatrów, galerii i sal koncertowych Wiednia. Współpracowała również z Ośrodkiem Informacji Turystycznej w Warszawie. Zainteresowanym proponowała informatory turystyczne z ciekawymi ofertami wypoczynku letniego, cenami pakietów narciarskich, planami Wiednia, adresami schronisk młodzieżowych i kempingów. Wyjeżdżający do Austrii otrzymywali niezbędne i praktyczne informacje dotyczące podróży.

Pracownicy Czytelni udzielali informacji o kursach języka niemieckiego w Austrii, adresach austriackich placówek w Polsce i za granicą. Do dyspozycji użytkowników były austriackie książki telefoniczne.

Dla polskich przedsiębiorców szukających kontaktów z austriackimi firmami pomocne były znajdujące się tam wykazy adresów *Firmenbuch* (odpowiednik polskiej *Panoramy Firm*). Bardzo użyteczne były też wzory korespondencji handlowej.

Kompetentna obsługa powodowała, że Czytelnię chętnie odwiedzano. Udostępnianie zgromadzonych zbiorów dotyczących Austrii było jednym z zasadniczych celów i podstawowych zadań Czytelni. Miała ona charakter publiczny. Korzystać z niej mogli pracownicy i studenci UAM, nauczyciele akademicy i studenci innych szkół wyższych Poznania, pracownicy naukowci PAN i instytutów naukowo-badawczych, pracownicy naukowci będący na emeryturze lub rencie, uczniowie szkół podstawowych i średnich oraz inne osoby posiadające stałe zameldowanie w Poznaniu²³.

²² Statut Uniwersytetu..., s.23.

²³ Regulamin Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM.

Prawo do korzystania ze zbiorów nabywało się i odnawiało corocznie z chwilą otrzymania karty bibliotecznej²⁴ wystawionej na podstawie dowodu tożsamości (dowód osobisty, legitymacja służbowa, legitymacja studencka, legitymacja szkolna). Karta ważna była przez okres 1 roku. Jednocześnie ze zbiorów Czytelni można było skorzystać za okazaniem dowodu tożsamości.

Liczba użytkowników Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM

	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Użytkownicy	70	401	711	1070	466	750	1114	1280	1500

Zbiory udostępniano w formie prezencyjnej oraz w formie wypożyczeń poza bibliotekę. Czytelnia była jedną z nielicznych placówek, które wypożyczały do domu nie tylko książki, ale i czasopisma, kasety z nagraniami słuchowisk, tekstów literackich, muzyki wiedeńskich klasyków oraz do nauki języka niemieckiego. Tylko z niektórych pozycji trzeba było korzystać na miejscu. Dotyczyło to najświeższej prasy oraz rzadkich, pojedynczych i bardzo drogiej pozycji książkowych. Jednocześnie można było wypożyczyć dwa dzieła w czterech woluminach na okres 4 tygodni. W razie potrzeby można było uzyskać przedłużenie terminu zwrotu, o ile nie było na nie innych zamówień. Za książki nie zwrócone w terminie pobierano karę. W razie zagubienia lub zniszczenia materiałów czytelnik był zobowiązany zwrócić identyczny egzemplarz lub jego trzykrotną aktualną wartość.

Obecnie pracownicy przygotowują się do wprowadzenia modułu udostępniania w zintegrowanym systemie bibliotecznym HORIZON.

Organizowanie imprez

Tę formę działalności Czytelnia rozpoczęła w 1991 roku organizując wystawę poświęconą życiu i twórczości Josepha Rotha, wybitnego prozaika austriackiego, który w okresie międzywojennym prowadził publicystyczną kampanię przeciwko hitleryzmowi. Jego powieści odzwierciedlały schyłek monarchii austro-węgierskiej i losy Austrii do II wojny światowej.

W latach 1991-1998 Czytelnia zorganizowała 56 wykładów²⁵. W kwietniu 1991 roku zainaugurowano cykl wielu spotkań z Witoldem Gostyńskim pt. „*Die Reise nach Wien*”. Autor przewodnika po Wiedniu urozmaicał je przezroczkami i zdjęciami z najciekawszych miejsc stolicy Austrii. W następnych spotkaniach przedstawił uroki okolic Wiednia, tj. Kahlenberg, Schönbrunn, Grinzing, Prater, Dolinę Wachau i austriacką część Alp. Kolejne spotkania odbyły się pod hasłami „*Wiedeń Habsburgów*”, „Spacer po muzycznym Wiedniu”. Podczas wieczoru „*Salzburg und Salzkammergut*” omówił rodzinne miasto Mozarta oraz krainę jezior w zachodniej Austrii, miejsce wypoczynku cesarzy²⁶.

Czytelnia proponowała także cykl wykładów „*Modernizm wiedeński*”. Elżbieta Humikowa opowiadała o Wiedniu w trakcie następujących pięciu spotkań: „*Wiedeński fin de siècle*”, „*Kobiety wiedeńskiej moderny*”, „*Wiedeń znany i nieznan*”, „*Moje wiedeńskie fascynacje*”, „*Rok 1914 w literaturze austriackiej*” i „*Wiedeński felieton na przełomie stuleci*”. Wykłady zdefiniowały ogólne pojęcia związków z tym okresem, który obejmował lata 1895-1914, przybliżyły sylwetki Gustava Klimta, Sigmunda Freuda, Arthura Schnitzlera oraz kobiet, które odgrywały wtedy szczególną rolę, jak Alma Mahler Werfel, Bertha Zuckerkandl, Bertha von Suttner, a także zapoznały słuchaczy ze światem starych konwenansów przełomu XIX/XX wieku na dworze cesarskim, wagą stroju i tytułu²⁷.

²⁴ W 1998 roku karta biblioteczna kosztowała 8 zł. 50% uzyskanych tą drogą funduszy wpływało na konto UAM, a drugie 50% przeznaczano na bieżące wydatki Czytelni.

²⁵ Według sprawozdań z działalności Biblioteki i Czytelni Austriackiej za lata 1990-1998.

²⁶ Kronika Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM.

²⁷ A. Wiśniewska: *W Czytelni Austriackiej. „Życie Uniwersyteckie”*, 1997, nr 2, s.18.

Na temat rozkwitu kultury celtyckiej, o wzajemnych powiązaniach Celtów, Greków, Etrusków, i Scytów opowiadała Anna Dzięciołowska w trakcie spotkań „*Kultura Austrii - człowiek, jego życie i sztuka w czasach prehistorycznych*”. Cykl wystąpień opatrzyła dokumentacją fotograficzną. Wykłady prowadzone w języku niemieckim cieszyły się sporym powodzeniem²⁸.

Roman Dziergwa w wykładach pt. „*Rola masonerii w życiu kulturalnym Austrii*”, „*Austriackie Muzeum Wolnomularstwa w Rosenau*”, „*Eine diskrete Gesellschaft*” poruszył temat masonerii austriackiej²⁹.

W 1997 roku Małgorzata Grzywacz z Instytutu Filologii Germańskiej UAM przedstawiła nieznaną rozdział historii Trzeciej Rzeszy i sylwetki wybitnych Austriaków oraz Niemców zaangażowanych w ruch oporu w latach 1938-1945. Wśród przedstawionych postaci znalazły się m.in. św. Edyta Stein, Dietrich Bonhoeffer, Bernhardt Lichtenberg i Ferdinand Leisner. Jedno ze spotkań poświęciła św. Klemensowi Marii Hofbauerowi, patronowi Wiednia, który był zarazem ściśle związany z Warszawą.

W 1998 roku gościem Czytelnicy był dr Ervin Riefler z Wiednia, człowiek o szerokich zainteresowaniach od filozofii, psychologii, socjologii, po medycynę, ze szczególnym uwzględnieniem socjologii marginesu i badań nad dewiacjami. Tematem wykładu była „*Interpretacja snów u Freuda i Junga*”³⁰.

Wykłady dotyczące dynastii Habsburgów pt. „*Habsburgowie - między legendą a prawdą*”, „*Polacy w życiu politycznym Monarchii Habsburskiej 1867-1918*”, „*W 100-lecie rządów polskich Kazimierza hr. Badeniego w Austrii 1895-1995*” wygłosił prof. Waldemar Łazuga. Opowiedział m.in. o różnych zabawnych detalach dotyczących członków rodziny od Rudolfa I po żyjących do dziś potomków rodu³¹.

W omawianych latach prelekcje w Czytelnicy wygłosili także: Janusz Kempinski z Akademii Muzycznej - „*Związki Mozarta z Wiedniem*” (1991), Eduard Beutner z Salzburga - na temat współczesnej literatury austriackiej i in³².

Czytelnia zorganizowała 24 spotkania z autorami i tłumaczami, które cieszyły się bardzo dużym powodzeniem³³. Pierwsze tego typu odbyło się w 1991. Fragmenty swojej książki *Der Tod des Regupferfers* czytała Marianna Gruber, austriacka autorka wierszy, powieści i opowiadań z dziedziny fantastyki. Dwukrotnie w Czytelnicy gościł Julian Schutting, autor wierszy i opowiadań, laureat nagrody Antona Wildgansa oraz nagrody Georga Trakla. W 1992 odbył się wieczór literacki z udziałem austriackiego pisarza Matthiasa Manderera i tłumacza jego dzieł Sławomira Blauta. Przedstawiono fragmenty wydania niemieckiego i polskiego. W 1994 odbyła się promocja książki Georga Trakla *Poezje zebrane* i spotkanie z jej tłumaczem Andrzejem Lamem, a także spotkanie autorskie ze współczesnym pisarzem Robertem Menasse oraz z bajkopisarzem i satyrykiem Folge Tegetthoff. Powodzeniem cieszyło się także spotkanie z Marią Teresą Dias Furtado, tłumaczką dzieł Rilkego na język portugalski oraz Geraldem Szyszkowiczem, autorem powieści, w których odbicie znajdowały sprawy polskie, m.in. tzw. wypadki grudniowe z 1970 roku³⁴. Wielokrotnie goszczono w Czytelnicy Marion Jerschową z Austrii, autorkę wielu książek, stuchowisk radiowych, reportaży z Czernobyli, zbioru

²⁸ A. Wiśniewska: *W Czytelnicy Austriackiej „Życie Uniwersyteckie”*, 1998, nr 2, s. 26.

²⁹ Kronika Biblioteki i Czytelnicy Austriackiej UAM.

³⁰ *Ibidem*.

³¹ A. Wiśniewska: *W Czytelnicy Austriackiej „Życie Uniwersyteckie”*, 1998, nr 3, s. 19.

³² Kronika Biblioteki i Czytelnicy Austriackiej UAM.

³³ Według sprawozdań z działalności Biblioteki i Czytelnicy Austriackiej za lata 1990-1998.

³⁴ Kronika Biblioteki i Czytelnicy Austriackiej UAM.

wierszy oraz przekładów Czechowa na język niemiecki³⁵. Ciekawy wieczór historyczno-literacki stworzyli autorzy książek poświęconych Austrii: prof. Stefan Kaszyński (tłumacz książki J.Rotha „*Po-piersie cesarza. Tryptyk galicyjsko-austriacki*”, studium najnowszej literatury austriackiej pt. „*Österreich und Mitteleuropa. Kritische Seitenblicke auf die neuere österreichische Literatur*”) i prof. Waldemar Łazuga („*Ostatni Stańczyk*”, „*Rządy polskie w Austrii*”)³⁶.

Dużą wartość upowszechniającą wiedzę o książce austriackiej oraz walor promocyjny dla Czytelni miały 2 wystawy zbiorów w Bibliotece Uniwersyteckiej. W gablotach znalazły się najnowsze książki, kasety video, plakaty i foldery reklamujące Austrię³⁷. Do najciekawszych wystaw zorganizowanych w lokalu Czytelni należały: wystawa książek pisarzy austriackich przebywających na emigracji „*Die Zeit gibt die Bilder*”, wystawy o tematyce żydowskiej, tj. „*Literacka obecność Żydów w Austrii*”, „*Judaica-Faksimilien*”, „*Literacka obecność Żydów w Austrii - w 50 rocznicę Holocaustu*”, „*Juden in der K.U.K. Armee*” oraz wystawa pt. „*Wolfgang Amadeus Mozart 1756-1791*”³⁸.

Czytelnia była także galerią. Swoje obrazy na wystawach zatytułowanych „*Impresje wiedeńskie*”, „*W cieniu synagog*” i in. prezentował w niej wielokrotnie Marek Ciemiewski. W 1995 roku z okazji Dni Bibliotek Austriackich otwarto wystawę prac wiedeńskiego malarza Aleksandra Flotowa, członka Związku Twórców Austrii³⁹. Można tam było zwiedzić także wystawę zdjęć Elżbiety Kargol pt. „*W górach jest wszystko, co kocham...*”, poświęconą polskim Tatom. Łącznie w latach 1991-1998 odbyło się 27 wystaw⁴⁰.

Działalność kulturalną roku akademickiego 1991/92 zainaugurowało spotkanie z aktorami Wiednia pt. „*O Du mein Österreich!*”. Ingrid Malinka i Fritz von Friedl w swoim programie przedstawił fragmenty tekstów austriackich autorów. Następne spotkanie z tymi aktorami odbyło się w październiku 1992, podczas którego zapoznali widzów z fragmentami dramatów Artura Schnitzlera, wiedeńskiego pisarza XIX/XX w. Trzykrotnie gościem wieczorów teatralnych był Herbert Lederer z Wiednia, założyciel i jedyny aktor niewielkiej wiedeńskiej sceny „*Theater am Schwedenplatz*”⁴¹.

Na zaproszenie Czytelni w 1993 wystąpili z dwoma wykładami speleolodzy: Krzysztof Makowski i Michał Sergot (cz.1 „*Z plecakiem przez Alpy Austriackie*”, cz.2 „*Jaskinie w Austrii*”). W 1995 Czytelnia gościła dwóch słynnych himalaistów: austriackiego zdobywcę Mount Everestu - Petera Habelera oraz polskiego uczestnika wypraw wysokogórskich - Krzysztofa Wielickiego. Goście promowali Tyrol i kulturę górską tego regionu⁴².

W latach 1995-1998 odbyły się 4 otwarte konkursy wiedzy o Austrii i o Wiedniu. Laureaci jednego z nich w nagrodę wyjechali na tydzień do Wiednia. Wzięli udział w corocznej akcji „*Młódzież Europy poznaje Wiedeń*”. Nagrody ufundowało austriackie Ministerstwo Nauki i Kultury⁴³.

Dużą popularność Czytelni w latach 1993-1998 przyniosły projekcje filmów w niemieckiej wersji językowej. W „*filmowe wtorki*”, a było ich w tym czasie 81⁴⁴, prezentowano takie filmy, jak: „*Blaubart*” K.Zanussiego, „*Hotel Sacher*” E.Engela, „*Yasemin*” H.Bohma, „*Homo Faber*” V.Schlöndorffa, „*Malina*” R.W.Schroetera, „*Monpt!*” H.Kautnera, „*Der Hofrat Gelber*” H.Wolffa, „*Hallo*

³⁵ A.Wisniewska: *W Czytelni Austriackiej*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1996, nr 5-6, s.27.

³⁶ *Ibidem*.

³⁷ A.Wisniewska: *W Czytelni Austriackiej*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1997, nr 12, s. 18.

³⁸ *Kronika Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM*.

³⁹ M.Śniedziewska: *Wielki ruch*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1995, nr 5, s.24.

⁴⁰ Według sprawozdań z działalności Biblioteki i Czytelni Austriackiej za lata 1990-1998.

⁴¹ A.Wisniewska: *Z Czytelni Austriackiej*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1998, nr 11, s.20.

⁴² M.Śniedziewska: *Wielki ruch*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1995, nr 5, s.24.

⁴³ A.Wisniewska: *Wiosenny sezon kulturalny*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1996, nr 5-6, s.27.

⁴⁴ Według sprawozdań z działalności Biblioteki i Czytelni Austriackiej za lata 1990-1998.

Dienstmann F.Antela. W spotkaniach z cyklu „Film i literatura” wyświetlano „Łuk Triumfalny” wg powieści E.M.Remarque’a, „Amadeus” M.Formana, „Homo Faber” wg powieści M.Frischa, „*Schweigen der Lämmer*” J.Demme, „*Sissi*” E.Marischka. Można było obejrzeć także trylogię filmową poświęconą cesarzowej Elżbiecie oraz filmową wersję operetki Johanna Straussa „*Wiener Blut*” i historię miłości Roberta Schumannna do Klary Wieck w filmie „*Frühlingssinfonie*”⁴⁵. W cyklu projekcji filmowych wraz z obrazem poświęconym życiu i twórczości Franciszka Schuberta pokazano biograficzny tryptyk pt. „*Mit meinem heissen Tränen*” z udziałem Udo Samela jako Franza Schuberta, Mai Komorowskiej w roli Anny Schubert, a także Daniela Olbrychskiego i Wojciecha Pszoniaka⁴⁶.

Czytelnia organizowała także koncerty. W czasie 63 Międzynarodowych Targów Poznańskich przygotowała wieczór muzyki organowej i lokalnej. W 1993 na jedyny koncert w Polsce przyjechała do Poznania Młodzieżowa Orkiestra Gustawa Mahlera, którą dyrygował światowej sławy dyrygent Claudio Abbado. Wiedeńska grupa *Freie Bühne* w przedstawieniu muzycznym pt. „*Gahackte Zores*” zaprezentowała montaż starych żydowskich piosenek i tekstów satyrycznych wpisany w historię wędrowniej trupy artystów żydowskich.

Do najbardziej atrakcyjnych form popularyzacji literatury i kultury austriackiej należały Dni Kultury Austriackiej, które Czytelnia dwukrotnie zorganizowała w Poznaniu (1995, 1997). W 1997 roku uroczysta inauguracja odbyła się w Bibliotece Uniwersyteckiej. Można było zapoznać się z bogatymi zbiorami Czytelni, z jej historią i dotychczasową działalnością, zilustrowaną zdjęciami i księgozbiorem zaprezentowanym pod hasłem „Austria w literaturze i sztuce”. Po południu goście spotkali się na „Wiedeńskim podwieczorku”, któremu towarzyszyły 2 wernisaże i mini koncert muzyki kameralnej przy wiedeńskiej kawie i ciastach. Atmosferę wiedeńskiej kawiarni pomagała oddać wystawa fotografii wnętrz wiedeńskich kawiarenek. Towarzyszyła temu muzyka Wolfganga Amadeusza Mozarta i Jana Sebastiana Bacha w wykonaniu solistów Filharmonii Poznańskiej. Na Starym Rynku odbył się koncert Kolejowej Orkiestry Dętej. Grano słynnego walc „Nad pięknym modrym Dunajem” J.Straussa i „Marsza Radetzkyego” oraz arie z wiedeńskich operetek. Dużą atrakcją była przejażdżka eleganckim dwukonnym powozem, który w nawiązaniu do wiedeńskich fiaków obwoził chętnych wokół Starego Rynku. Wspólnie z Muzeum Narodowym zorganizowano „Spotkanie z obrazem”, które przybliżyło dzieło austriackiego malarza Wilhelma Lista. W Galerii Profil otwarto wystawę pastelów Erharda Osingera z Austrii. Miała miejsce także degustacja specjalności kuchni austriackiej. Obchody Dni Kultury Austriackiej zakończył spektakl „Jubileusz” oparty na sztuce współczesnego autora austriackiego George Taboriego.

Na szczególną uwagę zasługują organizowane co roku „*Weihnachtsfeier*”. Wspólne kołędowanie przy świecach i świątecznym cieście stało się tradycją styczniowych wieczorów. W Czytelni gromadziło się wówczas wielu jej przyjaciół. Polskie kołеды przeplatały się z austriackimi.

W okresie zimowych wakacji szkolnych Czytelnia zapraszała w swoje podwoje młodzież na „Ferie z Czytelnią Austriacką”. Można było bez zapisywania się do bibliotek skorzystać ze zbiorów Czytelni, tj. poczytać prasę niemieckojęzyczną, obejrzeć filmy, otrzymać informacje turystyczne i foldery dotyczące Austrii, uzyskać informacje na temat konkursu dla młodzieży z okazji 1000-lecia Austrii organizowanego przez Konsulat Generalny w Krakowie, wypić filiżankę herbaty i kawy.

W „Kronice” Czytelni znajduje się wpis Geорга Habsburga Lothringen z linii habsbursko-toskańskiej, 43 pretendent do tronu austriackiego, który jako przedstawiciel *Salzburger Land-Tourismus* gościł w Czytelni w 1998 roku⁴⁷.

⁴⁵ Kronika Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM.

⁴⁶ A.Wisniewska: *W Czytelni Austriackiej, „Życie Uniwersyteckie”*, 1997, nr 2, s.18.

⁴⁷ Kronika Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM.

Nauczanie języka niemieckiego

Odpłatne kursy języka niemieckiego zaczęto organizować od roku akademickiego 1992/1993. Odbływały się one w oparciu o najnowsze metody nauczania. Prowadzone były przez lektorów UAM oraz pracowników Instytutu Filologii Germańskiej. W ciągu 7 lat wzięło w nich udział 1410 osób⁴⁸.

W czasie roku akademickiego organizowano kursy na poziomie podstawowym, średniozaawansowanym i zaawansowanym. Nauka odbywała się w systemie semestralnym. Całość kursu obejmowała 60 godzin lekcyjnych po 4 godziny w tygodniu, od poniedziałku do piątku w godzinach od 16³⁰ do 20⁰⁰. Dla chętnych organizowano kursy specjalistyczne języka ekonomicznego „*Wirtschaftsdeutsch*”. W lipcu odbywały się intensywne kursy języka niemieckiego obejmujące 55 godzin, po 3 godziny dziennie. Zajęcia były w grupach 10-14 osobowych. W przypadku rezygnacji z kursu Czytelnia zwracała koszty, potrącając 15% wniesionej opłaty, o ile rezygnacja nastąpiła w ciągu 4 tygodni od rozpoczęcia nauki.

Uczestnikom kursów o najwyższym poziomie zaawansowania językowego Czytelnia pomagała w przygotowaniu się do egzaminu językowego Instytutu Goethego „*Kleines Deutsches Sprachdiplom Zentrale Mittelstufenprüfung*”. Od 1998 Czytelnia organizowała kursy przygotowujące także do egzaminów organizowanych przez Instytut Kultury Austriackiej w Warszawie, tzw. *Österreichisches Sprachdiplom Deutsch (ÖSD): Grundstufe 1* - stopień podstawowy 1 (przystępujący do tego stopnia egzaminu musiał wykazać się znajomością języka niemieckiego pozwalającą na porozumiewanie się w typowych dla życia codziennego sytuacjach w zakresie słownictwa podstawowego), *Grundstufe 2* - stopień podstawowy 2 (egzamin ten był porównywalny z Certyfikatem Języka Niemieckiego wystawianym przez Goethe Institut), *Mittelstufe* - stopień średni (egzamin tego stopnia był odpowiednikiem Centralnego Egzaminu Stopnia Średniego przeprowadzanego przez Goethe Institut), *Wirtschaftsdeutsch* - niemiecki język ekonomiczny (egzamin potwierdzał specjalistyczne kompetencje językowe w dziedzinie gospodarczej, organizowany był przy współpracy Austriackiej Izby Gospodarczej - *Wirtschaftskammer Österreich*)⁴⁹.

Kursy języka niemieckiego miały finansowo wspomóc działalność Czytelni. Nie przyniosły one jednak oczekiwanych zysków, ponieważ 50% z nich odprowadzano do kasy UAM, a drugie 50% pochłaniało opłacanie lektorów. Tak też kursy te były przede wszystkim reklamą Czytelni⁵⁰.

Inne formy działalności

Obecność Czytelni w środowisku i jej przydatność uwydatniały także świadczone przez nią dodatkowe usługi. Część czytelników uczestniczyła w zorganizowanych przez Czytelnię wycieczkach do Wiednia, Salzburgu i *Salzkammergut*. Za symboliczną odpłatnością można było także kopiować teksty, co wpłynęło na wzrost wypożyczeń.

W 1994 roku pracownicy Czytelni podjęli własną inicjatywę wydawniczą. Ponieważ Czytelnia utrzymywała się głównie z darów, również ten rodzaj działalności był sponsorowany. Pierwszą próbą były „Prezentacje Czytelni Austriackiej” autorstwa Stefana Kaszyńskiego. Autor przedstawił sylwetki pisarzy austriackich XX wieku, m.in. Franza Kafkę, Josepha Rotha, Thomasa Bernharda. W planach były trzy dalsze pozycje z dziedziny historii, muzyki i literatury: o Polakach w Monarchii Habsburskiej, o klasykach muzyki wiedeńskiej i recepcji literatury austriackiej w Polsce. Z powodu kłopotów finansowych wydawanie ich zawieszono. W 1998 r. prof. Kaszyński postarał się o dalsze środki finansowe

⁴⁸ Według sprawozdań z działalności Biblioteki i Czytelni Austriackiej za lata 1990-1998.

⁴⁹ Egzamin *Österreichisches Sprachdiplom Deutsch als Fremdsprache ÖSD-DAF*. Ulotka IKA w Warszawie.

⁵⁰ Dane otrzymane od kierownika Biblioteki i Czytelni Austriackiej UAM w Poznaniu.

z Austrii. Rozpoczęto przygotowania do wydania zbioru szkiców dotyczących austriackiej literatury dwudziestowiecznej, pt. „*Summa Vita Austriaca*”. Objętość tej publikacji przewidywano na około 300 stron. Miała ona za zadanie spopularyzować literaturę austriacką. W ramach jej planowano także wydanie antologii aforyzmów, opowiadań modernistycznych i „kawiarni wiedeńskiej”⁵¹.

W 1995 roku w siedzibie Czytelni odbyło się sympozjum bibliotek austriackich w Polsce. Było to kolejne już spotkanie, ale pierwsze w Poznaniu pod patronatem władz uniwersyteckich. W sali Czytelni zebrali się liczni przedstawiciele placówek z całej Polski. Głównym celem spotkania była integracja ośrodków w kraju, co zaowocowało później wspólną organizacją imprez kulturalnych, lepszą i szybszą wymianą informacji. W trakcie seminarium nastąpiło rozstrzygnięcie wcześniej ogłoszonego konkursu plastycznego na plakat bibliotek austriackich. Druk projektu w formie plakatu, I nagroda, stał się wizytówką i znakiem rozpoznawczym placówek w całym kraju⁵².

Pracownicy Czytelni od początku jej istnienia doceniali znaczenie promocji bibliotecznej, na którą składała się promocja Czytelni jako instytucji udostępniającej zbiory oraz oferującej swoje usługi, promocja czytelnictwa, czyli zachęcanie do czytania mające służyć rozwojowi czytelnictwa oraz promocja zbiorów, której celem była ich ogólna popularyzacja jako narzędzia przekazywania wiedzy, ściśle związana z kulturą i nauką, których upowszechnianie stanowiło zadanie biblioteki. Spotkania autorskie rozbudzały zainteresowania twórczością pisarzy, pogłębiały wiedzę kulturalną i pobudzały aspiracje twórcze wśród uczestników spotkań. Wieczory literackie i muzyczne silnie oddziaływały na emocje odbiorców dostarczając im wrażeń estetycznych. Wystawy tematyczne i okolicznościowe były wizualną formą propagowania biblioteki i czytelnictwa. Organizowane konkursy czytelnicze stanowiły popularną formę upowszechniania czytelnictwa. Wykłady były zachętą do pogłębiania określonego tematu, szukania książki z tego zakresu oraz samokształcenia.

Regularnie wydawane były miesięczne programy imprez organizowanych przez Czytelnię. W różnych punktach miasta rozwieszano plakaty informujące o nich. Niekiedy drukowano zaproszenia dla specjalnych gości. Rozdawano broszury, ulotki, foldery reklamowe i informacyjne poświęcone usługom. Utrzymywano stałe kontakty z mediami - zarówno z prasą lokalną, jak i radiem oraz telewizją.

Zakończenie

Biblioteka i Czytelnia Austriacka Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu była niewątpliwie cenną placówką dla wszystkich zainteresowanych historią i dniem dzisiejszym Austrii, dla germanistów oraz osób uczących się i znających język niemiecki. Bardzo aktywnie podjęła upowszechnianie czytelnictwa w języku niemieckim. Spełniała rolę kulturotwórczą i edukacyjną w środowisku poznańskim poprzez różnorodną działalność popularyzującą literaturę austriacką. Odpowiednia organizacja placówki, wysoka wartość informacyjna i poznawcza zbioru, poziom prowadzenia działalności usługowej sprawiły, że stała się niezbędną oraz cieszyła się sympatią i autorytetem w środowisku uczelnianym i miejskim. Współpracowała z innymi placówkami artystycznymi i upowszechniania kultury. Poprzez ofertę wielu wykładów, prelekcji, wystaw, spotkań z ciekawymi ludźmi, autorami i tłumaczami książek, grupami teatralnymi, a także przez wyświetlanie filmów oraz okazjonalne spotkania przy świecach, wytworzono wokół Czytelni aurę intelektualną, naukową oraz rozrywkową. Mieszkańcom Poznania przybliżono charakterystyczne elementy kultury, historii i literatury austriackiej. Upowszechniono architekturę, zabytki, życie muzyczne i zwyczaje Austriaków. Jej rola nie ograniczała się więc do typowej czytelni, ale była stopniowo rozszerzana

⁵¹ Informacje uzyskane w czasie rozmowy z prof. dr. hab. Stefanem Kaszyńskim.

⁵² M. Śniedziwska: *Wielki ruch*, „*Życie Uniwersyteckie*”, 1995, nr 5, s.24.

o elementy charakterystyczne dla ośrodków kultury, jakie różne państwa zakładały w wielu krajach dla propagowania swoich osiągnięć historycznych, kulturalnych i naukowych. W sieci biblioteczno-informacyjnej Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza poza Biblioteką i Czytelnią Austriacką działały inne biblioteki i czytelnie obcojęzyczne: Biblioteka Brytyjska, Ośrodek *Alliance Française* przy UAM oraz Czytelnia Niemiecka. Żadna z nich nie prowadziła jednak, tak różnorodnej działalności jak omawiana Czytelnia Austriacka. Warto tutaj zasignalizować, że od 1 stycznia 1999 roku zmienia ona nazwę na „Ośrodek Kultury Austriackiej i Biblioteka”.

must "suck in with their mothers' milk the sense and the substance of the language" into which he or she translates; it is the knowledge and awareness of the spirit of a given language that is decisive in the quality of a translation; the early years of K. Staemmler and Karl Dedecius spent in Poland had shaped that type of receptiveness which corresponds to what is truly Polish" and that is why their translations are considered by A. Szczypiorski as brilliant and worth the highest praise. In conclusion, the author points at the openness of the German society to Polish culture and literature.

Bogumił Skoczyński: Klaus-Dietrich Staemmler (1921-1999) - a friend to Polish literature

The article presents the biography of K. Staemmler, the most prominent, along with Karl Dedecius, translator of Polish literature into the German language in the 20th century. He is the author of German translations of over a hundred works of modern Polish literature. The table of contents of K. Staemmler's doctoral dissertation *Preussen und Livland in ihrem Verhältnis zur Krone Polen 1561-1586* presented at Göttingen University in 1949 is also included in the article. Additionally, short analyses of literary genres which were of interest to Staemmler's translational and bibliographical work as well as the bibliography of his translations from Polish literature and a bibliography of the publications on him are provided. The collection of his German collection of Polonica amounting to ca. 3,000 titles, including a unique collection of translations of Polish plays and radio plays into German, is currently housed in the holdings of Poznań University Library.

Ewa Lembicz: Austrian Library and Reading Room of the Adam Mickiewicz University in Poznań

The history, tasks and activities of the Austrian library and reading room of the Adam Mickiewicz University in Poznań is briefly presented in the article. The author shows the origins, goals, assignment of tasks and the regulations forming its service for the academic circles of the town. The paper focuses on the library's presentation, its organisation, management and services, with much emphasis given to information and circulation. The article analyses the culture forming elements in the activity of the library and its educational activity in its broadest meaning (German language classes, presentation of various aspects of Austrian culture: books, publications, films, exhibitions, competitions, lectures, meetings with authors, and the like).

Ewa Rodzielska: German Reading Room of Poznań University Library

The origin and the development of the German reading room of Poznań University library are shown and evaluated. Its close relation to the Goethe Institut in Germany is discussed. The paper describes the short history of the creation of German reading-rooms in Central and Southern Europe as well as in the Commonwealth of Independent States and its relation to the political changes that have taken place in the countries of the former "Soviet block".

Anna Rucińska-Nagórny, Artur Jazdon: The implementation of the Horizon integrated library management system at Poznań University Library and in other libraries of the library and information system of the Adam Mickiewicz University in Poznań

The article describes the implementation process of the integrated library system at Poznań University Library of the Adam Mickiewicz University in Poznań. Given are the rules of co-operation with other Poznań libraries of the Poznań Foundation of Scientific Libraries and other Polish libraries implementing the same library integrated system in relation to the project entitled "Library with Horizon".